

Kontrolní závěr z kontrolní akce

24/17

Peněžní prostředky určené na účelovou podporu výzkumu, vývoje a inovací prostřednictvím rozpočtových kapitol *Grantová agentura České republiky* a *Technologická agentura České republiky*

Kontrolní akce byla zařazena do plánu kontrolní činnosti Nejvyššího kontrolního úřadu (dále také „NKÚ“) na rok 2024 pod číslem 24/17. Kontrolní akci řídil a kontrolní závěr vypracoval člen NKÚ RNDr. Petr Neuvirt.

Cílem kontroly bylo prověřit, zda Grantová agentura České republiky a Technologická agentura České republiky vynakládaly peněžní prostředky na podporu výzkumu, vývoje a inovací účelně, efektivně a v souladu s právními předpisy.

Kontrolovaným obdobím byly roky 2021 až 2023, v případě věcných souvislostí i období předcházející či následující.

Kontrola byla prováděna u kontrolovaných osob v období od července 2024 do března 2025.

Kontrolované osoby:

Grantová agentura České republiky, Praha (dále také „GA ČR“);

Technologická agentura České republiky, Praha (dále také „TA ČR“).

Kolegium NKÚ na svém VII. jednání, které se konalo dne 19. května 2025,

schválilo usnesením č. 7/VII/2025

kontrolní závěr v tomto znění:

ÚČELOVÁ PODPORA VÝZKUMU, VÝVOJE A INOVACÍ V OBDOBÍ 2021–2023 U GA ČR A TA ČR

ZÁKLADNÍ FAKTA

29,8 mld. Kč

Výdaje na účelovou podporu
u GA ČR a TA ČR

9 564

Počet podpořených projektů
GA ČR a TA ČR

58 %

Podíl GA ČR a TA ČR na celkové
účelové podpoře ČR

ZJIŠTĚNÉ SKUTEČNOSTI

Transparentní výběr projektů

GA ČR a TA ČR vybíraly projekty transparentně dle předem stanovených kritérií a na základě hodnocení nezávislých expertních posudků. Odstranily tak jeden z nedostatků zjištěných v předešlých kontrolách NKÚ.

Snížování administrativní náročnosti

Informační systémy agentur, jejichž prostřednictvím je poskytována účelová podpora, **průběžně snižují administrativní náročnost** jejího poskytování. Provozní náklady jsou stabilní a nižší než provozní náklady obdobných agentur v zahraničí.

Agentury nespolupracují

GA ČR a TA ČR aktivně nespolupracují, čímž nedochází k efektivnímu provázání systému podpory VaVal. Nenaplnují také společně podepsané memorandum o spolupráci z roku 2018.

Podpora cíleně nesměřuje do strategických oblastí

GA ČR cíleně nepodporovala základní výzkum zaměřený na aktuální oblasti s vyšším předpokladem návaznosti a využití výsledků v následujících fázích inovačního procesu.

Mnoho poskytovatelů účelové podpory

V systému VaVal je celkem devět poskytovatelů podpory, což přináší zvýšené náklady na poskytování této podpory.

Klesající množství patentů

U příjemců podpory, kterou poskytuje TA ČR, klesá množství výsledků typu patent, který představuje jeden z klíčových ukazatelů úrovně aplikovaného výzkumu a inovací. Jejich pomocí lze chránit a komercializovat původní výsledky výzkumu.

I. Shrnutí a vyhodnocení

1.1 NKÚ provedl kontrolu peněžních prostředků určených na účelovou podporu výzkumu, vývoje a inovací prostřednictvím kapitol státního rozpočtu *Grantová agentura České republiky* a *Technologická agentura České republiky*. Cílem kontroly bylo prověřit, zda GA ČR a TA ČR, které patří mezi nejvýznamnější poskytovatele účelové podpory výzkumu, vývoje a inovací v České republice, vynakládaly peněžní prostředky na podporu výzkumu, vývoje a inovací (dále také „VaVal“) účelně, efektivně a v souladu s právními předpisy. Agentury v letech 2021 až 2023 poskytly dotace na VaVal ve výši téměř 30 mld. Kč.

1.2 GA ČR a TA ČR vynakládaly peněžní prostředky na podporu výzkumu, vývoje a inovací účelně a v souladu s právními předpisy. Efektivnost poskytované podpory je snižována dlouhodobými nedostatky, na které NKÚ upozornil již v kontrole z roku 2017. GA ČR každoročně přerozděluje více než 4 mld. Kč. NKÚ zjistil, že citovanost výsledků základního výzkumu v renomovaných vědeckých publikacích stále nedosahuje světového průměru a ani poloviny toho evropského. U aplikovaného výzkumu TA ČR nezajistila rozšíření spolupráce veřejného a soukromého sektoru ani navýšení počtu patentů. Právě výše uvedené skutečnosti jsou přitom mezi základními ukazateli efektivnosti vynaložených prostředků na základní a aplikovaný výzkum. Již v roce 2017 poukazoval NKÚ na slabé propojení základního a aplikovaného výzkumu. GA ČR a TA ČR v reakci na kontrolu NKÚ podepsaly v roce 2018 memorandum o spolupráci, které nepřineslo konkrétní výstupy. NKÚ prověřil, že k žádným konkrétním krokům ani u jedné agentury nedošlo. Přitom odstranění uvedených nedostatků je klíčové pro dosažení cíle České republiky stát se inovačním lídrem.¹

1.3 Celkové vyhodnocení se opírá o následující hlavní zjištění z kontroly:

a) Podpora zaměřená na aktuální potřeby společnosti je nedostatečná

GA ČR každý rok rozdělí přes 4 mld. Kč na podporu základního výzkumu napříč všemi vědními obory. Nepodporuje však cíleně tzv. orientovaný základní výzkum², který by se zabýval aktuálními strategickými potřebami a byl následně využitelný v aplikovaném výzkumu. Na tento nedostatek upozorňoval NKÚ již v roce 2017.

Základní výzkum, který se zaměřuje na aktuální problémy a potřeby společnosti, by mohl odpovědět na důležité otázky při řešení současných nebo budoucích problémů. GA ČR si uvědomuje význam takto orientovaného výzkumu a zahrnuje ho do své koncepce pro období po roce 2021³. Přitom na potřebu orientovat část podpory základního výzkumu upozorňoval NKÚ již v roce 2017 v kontrolním závěru kontrolní akce č. 16/19. Až v roce 2021 tak GA ČR vytvořila podmínky pro podporu projektů zaměřených na urgentní problémy, ale zatím nevyhlásila veřejnou soutěž, která by tyto projekty podpořila. Není ani zřejmé, kdy

¹ Dle *European Innovation Scoreboard 2024* patří Česká republika mezi mírné inovátory (*Moderate Innovators* – inovační výkonnost dosahuje 70–100 % průměru Evropské unie), její inovační výkonost byla 98,7 v roce 2024 a řadilo jí to na 19. místo v tomto srovnání. Cíl stát se inovačním lídrem má Česká republika zakotveno v *Inovační strategii České republiky 2019–2030*.

² Orientovaným základním výzkumem se v tomto textu rozumí, že se tento výzkum provádí s očekáváním, že poskytne širokou základnu poznatků, které se pravděpodobně stanou základem pro řešení konkrétních společenských a hospodářských cílů.

³ *Koncepce činnosti Grantové agentury České republiky 2021+.*

a na základě jakého podnětu tak učiní. Ani přes zřejmý potenciál orientovaného základního výzkumu GA ČR tento druh výzkumu nepodpořila.

b) Snižující se zapojení soukromého sektoru

Rozpočet TA ČR se mezi lety 2017 a 2023 zvýšil z necelých 3 mld. Kč na téměř 6 mld. Kč. Objem soukromých zdrojů ve veřejném výzkumu rostl pomaleji než objem prostředků, které poskytla TA ČR. To vedlo k poklesu účasti soukromého sektoru na financování projektů. Ačkoliv se TA ČR snaží podporovat projekty, které mají praktické využití a zvyšují spolupráci mezi těmito sektory, míra finančního zapojení soukromého sektoru se snížila z 32 % v roce 2017 na 23 % v roce 2023.

c) Růst počtu aplikovaných výsledků, pokles počtu patentů

Přestože u příjemců TA ČR roste počet aplikovaných výsledků, počet patentů naopak klesá. Přitom právě patenty jsou klíčovým nástrojem k ochraně výsledků výzkumu a umožňují jejich zhodnocení. Česká republika dlouhodobě dosahuje v počtu patentových přihlášek poloviny průměru Evropské unie.

d) Reforma systému VaVal přinesla pouze částečné zjednodušení

Jedním z důvodů zřízení TA ČR byla koncentrace administrace programů účelové podpory většiny poskytovatelů, což by její poskytování zlevnilo a zjednodušilo. NKÚ upozorňuje, že z původních 22 institucí poskytujících tuto podporu se snížil jejich počet na dnešních devět. NKÚ přitom kontrolou ověřil, že TA ČR disponuje potřebným know-how a vhodným informačním systémem, který umožňuje efektivní administraci programů a projektů pro další poskytovatele a současně snížit náklady na poskytování této podpory.

e) Nedostatečná spolupráce mezi agenturami

Přestože GA ČR a TA ČR deklarují nutnost propojení základního a aplikovaného výzkumu, konkrétní kroky v tomto směru neudělaly. A to přesto, že NKÚ na tento problém upozornil již v roce 2017. V roce 2018 podepsaly memorandum o spolupráci a vytvořily pracovní skupinu, která měla hledat způsoby, jak tyto oblasti propojit. Agentury do ukončení kontroly však žádných konkrétních výsledků nedosáhly. Vytvoření efektivního systému spolupráce by mohlo podpořit inovace a zvýšit konkurenceschopnost České republiky na mezinárodní úrovni.

f) Kvalita základního výzkumu roste, ale pomalu

GA ČR od roku 2018 navyšuje financování základního výzkumu, v roce 2023 činila tato částka přes 4,5 mld. Kč. Počet podpořených projektů GA ČR klesá a jejich průměrná cena roste. GA ČR to vysvětluje důrazem na kvalitu vybíraných projektů a zvyšováním cenové hladiny. Kvalita skutečně roste, ale pomalu. Od roku 2019 se podíl článků financovaných GA ČR, které se zařadily mezi 10 % nejcitovanějších publikací na světě, zvýšil z 8,48 na 8,93 v roce 2023. NKÚ zároveň konstatuje, že GA ČR si pro hodnocení dopadů její podpory sice stanovila hodnotící indikátory, ale nenastavila konkrétní cílové hodnoty těchto indikátorů. To komplikuje vyhodnocování toho, jaký přínos pro řešení daných problémů tato podpora má.

g) Odstranění nedostatků z předchozích kontrol NKÚ

GA ČR a TA ČR odstranily nedostatky v oblasti transparentnosti poskytování podpory, které jim NKÚ vytkl v rámci minulých kontrol⁴. Naopak nedostatky v oblasti cílené podpory orientovaného základního výzkumu a propojení základního výzkumu s dalšími fázemi inovačního procesu se jim dosud odstranit nepodařilo.

II. Informace o kontrolované oblasti

2.1 V České republice je rozdělena účelová podpora základního výzkumu a aplikovaného výzkumu. Problematika VaVal je upravena zejména zákonem č. 130/2002 Sb., o podpoře výzkumu, experimentálního vývoje a inovací z veřejných prostředků a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o podpoře výzkumu, experimentálního vývoje a inovací), (dále také „zákon o VaVal“).

2.2 **Základní výzkum** je členěn na čistý základní výzkum a orientovaný základní výzkum. **Čistý základní výzkum** se provádí v zájmu rozvoje poznání, bez usilování o dlouhodobý ekonomický nebo společenský prospěch nebo snahy aplikovat výsledky na praktické problémy nebo předat výsledky do sektorů odpovědných za jejich aplikaci. **Orientovaný základní výzkum** se provádí s očekáváním, že poskytne širokou základnu poznatků, které se pravděpodobně stanou základem pro řešení konkrétních společenských a hospodářských cílů.

2.3 V **aplikovaném výzkumu** jsou výsledkem nové poznatky a dovednosti pro vývoj výrobků, postupů nebo služeb, poznatky a dovednosti uplatněné jako výsledky, které jsou chráněny podle zákonů upravujících ochranu výsledků autorské, vynálezecké nebo obdobné činnosti nebo využívané odbornou veřejností či jinými uživateli, nebo poznatky a dovednosti pro potřeby poskytovatele, využití v jeho činnosti, pokud vznikly při plnění veřejné zakázky nebo ve vývoji návrhy nových nebo podstatně zdokonalených výrobků, postupů nebo služeb. V **inovacích** jsou výsledky nové nebo podstatně zdokonalené výrobky, postupy nebo služby, zavedené do praxe.

2.4 **Účelová podpora** představuje veřejné peněžní prostředky poskytované na základě soutěže na konkrétní projekty VaVal. Je vázána na jasné vymezené cíle, časový rámec a rozpočet daného projektu. Naproti tomu **institucionální podpora** je určena na dlouhodobý koncepční rozvoj výzkumné organizace. Slouží k financování její stabilní výzkumné činnosti a rozděluje se na základě hodnocení výsledků a výzkumného výkonu organizace. Tato kontrolní akce byla zaměřena na účelovou podporu.

2.5 **Grantová agentura České republiky** je organizační složka státu, která poskytuje z veřejných prostředků účelovou podporu pouze na projekty základního výzkumu. GA ČR je správcem kapitoly státního rozpočtu účelových a institucionálních prostředků. GA ČR zahájila svoji činnost v roce 1993. GA ČR zabezpečuje mj. přípravu a realizaci skupin grantových projektů a dalších aktivit v oblasti základního výzkumu včetně veřejných soutěží ve VaVal na podporu grantových projektů.

⁴ Kontrolní akce č. 16/19 – *Peněžní prostředky státu určené na účelovou podporu výzkumu a vývoje prostřednictvím rozpočtové kapitoly Grantová agentura České republiky* a kontrolní akce č. 15/27 – *Peněžní prostředky státu určené na účelovou podporu výzkumu a vývoje prostřednictvím rozpočtové kapitoly Technologická agentura České republiky*.

2.6 Přehled účelové podpory poskytnuté GA ČR v období let 2021 až 2023 dle jednotlivých skupin projektů zobrazuje následující tabulka č. 1.

Tabulka č. 1: Účelová podpora GA ČR dle skupin projektů v letech 2021 až 2023 (v tis. Kč)

Skupiny grantových projektů	2021	2022	2023	Celkem	Podíl celkem
Standardní grantové projekty	2 984 354	2 949 723	3 147 410	9 081 487	67,98 %
Projekty na podporu excelence EXPRO	608 944	597 002	673 798	1 879 744	14,07 %
Mezinárodní Lead Agency projekty	127 747	238 646	362 159	728 552	5,45 %
Juniorské granty	373 205	200 615	5 516	579 336	4,34 %
JUNIOR STAR	113 625	179 296	277 687	570 608	4,27 %
Mezinárodní (bilaterální) projekty	188 391	159 361	95 981	443 733	3,32 %
POSTDOC INDIVIDUAL FELLOWSHIP	-	22 939	52 187	75 126	0,56 %
Podpora mezinárodní spolupráce pro získávání ERC grantů („podpora ERC žadatelů“)	0	445	0	445	0,00 %
Celkem	4 396 266	4 348 027	4 614 738	13 359 031	100 %

Zdroj: informace GA ČR; vypracoval NKÚ.

2.7 Technologická agentura České republiky je organizační složka státu, která poskytuje účelovou podporu na projekty aplikovaného výzkumu. TA ČR je správcem kapitoly státního rozpočtu účelových a institucionálních prostředků. **Ustavení Technologické agentury České republiky** bylo jedním z důležitých implementačních kroků reformy systému výzkumu, vývoje a inovací⁵. TA ČR poskytuje státní podporu aplikovaného výzkumu a vývoje, která byla do té doby roztržena mezi velký počet poskytovatelů. TA ČR byla zřízena v roce 2009 zákonem o VaVal.

2.8 Přehled účelové podpory poskytnuté TA ČR v období let 2021 až 2023 dle jednotlivých programů zobrazuje následující tabulka č. 2.

Tabulka č. 2: Účelová podpora TA ČR dle programů v letech 2021 až 2023 (v tis. Kč)

Program	2021	2022	2023	Celkem	Podíl celkem
Beta 2	122 796	133 779	104 734	361 309	2,20 %
Epsilon	614 240	269 255	82 342	965 837	5,87 %
Delta	24 121	0	0	24 121	0,15 %
Zéta	215 529	59 119	0	274 648	1,67 %
Éta	487 011	355 313	175 894	1 018 218	6,19 %
NCK	546 853	299 934	1 302 082	2 148 869	13,06 %
Théta	572 133	673 918	748 212	1 994 263	12,12 %
Gama 2	145 399	110 425	0	255 824	1,55 %
Delta 2	141 248	199 623	197 957	538 828	3,28 %
Prostředí pro život	422 831	530 140	579 383	1 532 354	9,31 %
Doprava 2020+	272 187	413 129	454 052	1 139 368	6,93 %
Trend	1 671 367	1 712 155	1 917 323	5 300 845	32,22 %
Kappa	262 967	264 380	228 531	755 878	4,59 %
Sigma	0	0	142 289	142 289	0,86 %
Celkem	5 498 683	5 021 171	5 932 799	16 452 653	100,00 %

Zdroj: informace TA ČR; vypracoval NKÚ.

2.9 Činnost obou agentur vychází rovněž z jejich statutů a vlastních koncepčních materiálů. U GA ČR se jedná o *Koncepci činnosti Grantové agentury České republiky 2021+*. U TA ČR se jedná o *Strategii rozvoje TA ČR 2016–2025*, *Koncepci rozvoje TA ČR 2016–2025* a *Perspektivy*

⁵ Usnesení vlády ČR č. 287 ze dne 26. března 2008, *k návrhu Reformy systému výzkumu, vývoje a inovací v České republice*.

rozvoje TA ČR v rámci systému českého výzkumu, vývoje a inovací 2021–2025. V kontrolovaném období obě agentury vydaly na účelovou podporu 29,8 mld. Kč, což je 58 % z celkové účelové podpory poskytované ze státního rozpočtu, a podpořily celkem 9 564 projektů.

2.10 KA č. 15/27 – *Peněžní prostředky státu určené na účelovou podporu výzkumu a vývoje prostřednictvím rozpočtové kapitoly Technologická agentura České republiky* byla zaměřena na poskytování, čerpání a užití peněžních prostředků státu určených na účelovou podporu výzkumu a vývoje prostřednictvím rozpočtové kapitoly TA ČR. NKÚ mj. zjistil, že TA ČR nepostupovala při výběru příjemců transparentním způsobem a zároveň hodnoticí kritéria první veřejné soutěže *Alfa* nebyla jasně stanovena. Vláda na základě návrhu TA ČR k odstranění nedostatků zjištěných kontrolní akcí č. 15/27 uložila svým usnesením⁶ místopředsedovi vlády pro vědu, výzkum a inovace a předsedovi TA ČR provést navržená opatření. O stavu jejich plnění informoval předseda vlády a předseda Rady pro výzkum, vývoj a inovace vládu v informaci o plnění opatření⁷.

2.11 KA 16/19 – *Peněžní prostředky státu určené na účelovou podporu výzkumu a vývoje prostřednictvím rozpočtové kapitoly Grantová agentura České republiky* prověřila především poskytování, čerpání a užití peněžních prostředků státu určených na účelovou podporu výzkumu a vývoje prostřednictvím rozpočtové kapitoly GA ČR. NKÚ mj. zjistil, že GA ČR se nepodílela na zajištění vazby základního výzkumu na další fáze inovačního procesu, nepodporovala orientovaný základní výzkum, nesledovala kvalitu dosahovaných výsledků a nepostupovala při výběru projektů transparentně. Vláda na základě návrhu GA ČR k odstranění nedostatků zjištěných kontrolní akcí č. 16/19 uložila svým usnesením⁸ místopředsedovi vlády pro vědu, výzkum a inovace a předsedkyni GA ČR provést navržená opatření. O stavu jejich plnění informoval předseda vlády a předseda Rady pro výzkum, vývoj a inovace vládu ve vyhodnocení opatření⁹.

III. Rozsah kontroly

3.1 Předmětem kontrolní akce byly peněžní prostředky určené na účelovou podporu výzkumu, vývoje a inovací prostřednictvím rozpočtových kapitol GA ČR a TA ČR. Cílem kontroly bylo prověřit, zda GA ČR a TA ČR vynakládaly peněžní prostředky na podporu VaVal účelně, efektivně a v souladu s právními předpisy. Kontrolovaným obdobím bylo období od roku 2021 do roku 2023, v případě věcných souvislostí i období předcházející či následující.

⁶ Usnesení vlády ČR ze dne 5. prosince 2016 č. 1079, ke Kontrolnímu závěru Nejvyššího kontrolního úřadu z kontrolní akce č. 15/27 *Peněžní prostředky státu určené na účelovou podporu výzkumu a vývoje prostřednictvím rozpočtové kapitoly Technologická agentura České republiky*.

⁷ Informace o plnění opatření ze stanoviska Technologické agentury České republiky ke Kontrolnímu závěru Nejvyššího kontrolního úřadu z kontrolní akce č. 15/27 *Peněžní prostředky státu určené na účelovou podporu výzkumu a vývoje prostřednictvím rozpočtové kapitoly Technologická agentura České republiky*.

⁸ Usnesení vlády ČR ze dne 6. listopadu 2017 č. 780, ke Kontrolnímu závěru Nejvyššího kontrolního úřadu z kontrolní akce č. 16/19 *Peněžní prostředky státu určené na účelovou podporu výzkumu a vývoje prostřednictvím rozpočtové kapitoly Grantová agentura České republiky*.

⁹ Informace o plnění opatření ze stanoviska Grantové agentury České republiky ke Kontrolnímu závěru Nejvyššího kontrolního úřadu z kontrolní akce č. 16/19 *Peněžní prostředky státu určené na účelovou podporu výzkumu a vývoje prostřednictvím rozpočtové kapitoly Grantová agentura České republiky*.

3.2 Kontrola byla provedena u GA ČR jako poskytovatele účelové podpory základního výzkumu a u TA ČR jako poskytovatele účelové podpory aplikovaného výzkumu. Kontrola prověřila, jak si obě agentury nastavily systém, priority a cíle této podpory a jak vyhodnocovaly naplnění těchto cílů, ale i dopadů vynaložených peněžních prostředků. V oblasti poskytování podpory bylo u GA ČR i TA ČR kontrolováno, zda byly k podpoře vybrány nejkvalitnější projekty. Kontrola dále ověřila, zda obě agentury v oblasti výběru projektů určených k podpoře dodržovaly nastavené hodnoticí a rozhodovací procesy tak, aby byly minimalizovány možnosti ovlivňování a netransparentního rozhodování.

3.3 Kontrola také ověřila, zda GA ČR vyhodnocovala a systematicky podporovala provázanost grantových projektů základního výzkumu s dalšími fázemi inovačního procesu. NKÚ dále zjišťoval, zda GA ČR ve svých koncepčních dokumentech a výběru projektů zohlednila cílený orientovaný základní výzkum tak, aby výsledky podpořených projektů měly využití v aplikovaném výzkumu.¹⁰ U TA ČR kontrola dále prověřila, zda agentura podporovala aplikovaný výzkum zaměřený především na tvorbu výsledků uplatnitelných v praxi a projekty s cílem podpořit inovační cyklus jako celek se zaměřením na spolupráci se soukromým sektorem.

3.4 Kontrola také prověřila, zda GA ČR a TA ČR provedly opatření k odstranění nedostatků zjištěných v předchozích kontrolách provedených NKÚ (viz body 2.10 a 2.11).

3.5 Výběr vzorku projektů byl zaměřen především na veřejné soutěže vyhlášené v roce 2021, aby byla možná kontrola i ukončených projektů. U GA ČR se konkrétně jednalo o skupinu standardních projektů a u TA ČR se jednalo o program *Théta* (čtvrtá veřejná soutěž). Systém hodnocení ukončených projektů byl ověřen na kontrolním vzorku 10 projektů u každého poskytovatele. Kontrolní vzorek tvořily náhodně vybrané projekty.

3.6 Posouzení účelnosti zahrnovalo hodnocení využití peněžních prostředků vynaložených na základní a aplikovaný výzkum. Konkrétně bylo hodnoceno, zda bylo použití těchto prostředků v souladu se stanovenými cíli. Dále se vyhodnocovaly dosažené cíle výzkumu, a také administrativní náročnost systému poskytování účelové podpory. Prověřováno bylo, zda je systém co nejméně administrativně náročný při zachování požadované kvality. Zdrojem kritérií byly cíle stanovené ve strategických dokumentech upravujících oblast VaVal, dále pak cíle stanovené u jednotlivých programů nebo skupin grantových projektů.

3.7 Posouzení efektivnosti spočívalo především v porovnání výše poskytované podpory a množství a kvality výsledků. NKÚ dále vyhodnotil, zda agentury podporují projekty v rámci celého inovačního cyklu, tedy GA ČR základní výzkum a TA ČR aplikovaný výzkum, a zda tuto podporu cíleně směřovaly a dosahovaly očekávaných dopadů. Využito bylo i mezinárodní srovnání a postavení České republiky (dále také „ČR“) v rámci Evropské unie (dále také „EU“).

3.8 Kontrolovaný objem peněžních prostředků na úrovni systému vychází z celkových poskytnutých peněžních prostředků GA ČR a TA ČR na účelovou podporu VaVal v letech 2021 až 2023. U GA ČR činil kontrolovaný objem na úrovni systému 13,4 mld. Kč, z toho na úrovni deseti zkontrolovaných projektů 130 914 000 Kč. U TA ČR byl kontrolovaný objem na úrovni systému 16,4 mld. Kč, z toho na úrovni deseti zkontrolovaných projektů 51 645 286 Kč.

3.9 Kontrola se zaměřila zejména na:

- zaměření podpory základního a aplikovaného výzkumu,

¹⁰ Viz nedostatky zjištěné v předešlých kontrolách NKÚ, memorandum o spolupráci, *Koncepce činnosti Grantové agentury České republiky 2021+, Národní priority orientovaného výzkumu, experimentálního vývoje a inovací.*

- spolupráci agentur při vazbě základního výzkumu na další fáze inovačního procesu,
- nastavení a vyhodnocování skupin projektů a programů,
- naplnění stanovených cílů a dosažení dopadů podpory,
- transparentnost výběru projektů,
- administrativní náročnost poskytování podpory.

Pozn.: Právní předpisy uvedené v tomto kontrolním závěru jsou aplikovány ve znění účinném pro kontrolované období.

IV. Podrobné skutečnosti zjištěné kontrolou

A. Podpora zaměřená na aktuální potřeby společnosti je nedostatečná

4.1 Orientovaný základní výzkum má za cíl podpořit oblasti s vyšším předpokladem návaznosti a využití výsledků v následných fázích inovačního procesu a může řešit zásadní současné a předvídatelné budoucí problémy a výzvy ČR.

4.2 GA ČR potřebu cílené orientace základního výzkumu uvedla ve své *Koncepci činnosti Grantové agentury České republiky 2021+* a připravila návrh nové skupiny projektů, které měly umožnit řešení konkrétních významných celospolečenských a hospodářských problémů (dlouhodobých i urgentních). Vláda ČR schválila novou skupinu projektů pojmenovanou „**orientovaný základní výzkum**“ dne 15. 11. 2021¹¹. Na tuto skupinu projektů doposud nebyly alokovány finanční prostředky ze státního rozpočtu a daná situace se bude řešit v rámci rozpočtového opatření. Dle schválené dokumentace k této nové skupině projektů předpokládá GA ČR vypsání veřejné soutěže pouze v případě urgentní potřeby, kdy bude nutné okamžitě a pružně reagovat na určitý společenský, hospodářský nebo environmentální problém. Konkrétní urgentní téma určuje předsednictvo a vědecká rada GA ČR, dále je nutné zapojení i Rady pro výzkum, vývoj a inovace (dále také „RVVI“) a Ministerstva financí České republiky.

4.3 GA ČR od doby vzniku této nové skupiny projektů do ukončení kontroly NKÚ zatím žádnou veřejnou soutěž zaměřenou na cílený orientovaný základní výzkum nevyhlásila. Není ani zřejmé, kdy a na základě jakého podnětu GA ČR ve spolupráci s výše uvedenými institucemi rozhodne o urgentnosti případného tématu. Tento způsob nastavení nové skupiny projektů nevyřeší dlouhodobou potřebu cílené orientace základního výzkumu. Doplnění podpory orientovaného základního výzkumu by přitom mohlo přinést ČR větší společenské a ekonomické přínosy.

B. Snižující se zapojení soukromého sektoru

4.4 TA ČR v kontrolovaném období poskytovala účelovou podporu ve 14 programech. Ve 13¹² ze 14 podporovaných programů byl příjemcem podpory soukromý sektor. Intenzita podpory

¹¹ Usnesení vlády České republiky ze dne 15. listopadu č. 1022, *o skupině grantových projektů Grantové agentury orientovaného základního výzkumu*.

¹² Jeden program měl specifické zaměření na potřeby státní správy, a nevyžadoval proto spolupráci soukromého a veřejného sektoru.

od TA ČR se pohybovala v rozmezí 15 až 80 % celkových nákladů projektu. Konkrétní výše podpory se odvíjela od velikosti podniku a typu výzkumu či vývoje. Při prokázání spolupráce s veřejnou výzkumnou organizací byla poskytnutá podpora vyšší.

4.5 Výzkumné organizace mohly získat podporu až do výše 100 % nákladů, avšak s ohledem na omezení stanovené pro jednotlivé veřejné soutěže. Většina programů TA ČR stanovila průměrnou očekávanou intenzitu podpory na 80 %. Podpora spolupráce mezi veřejným a soukromým sektorem byla častým cílem a očekávaným přínosem programů, a také jedním z hodnoticích kritérií.

Tabulka č. 3: Projekty ve spolupráci veřejného a soukromého sektoru podpořené TA ČR v letech 2017 až 2023

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Celkem
Podpořené projekty celkem								
Počet	786	850	1 270	1 534	1 565	1 356	1 248	8 609
Objem podpory (v mil. Kč)	2 804	2 726	4 126	4 787	5 403	4 926	5 894	30 667
Ostatní zdroje financování (v mil. Kč)	1 308	1 182	1 622	1 595	1 639	1 451	1 779	10 576
Z toho podpořené projekty řešené ve spolupráci veřejného a soukromého sektoru								
Počet	610	587	863	1 031	1 036	918	903	5 948
Objem podpory (v mil. Kč)	2 391	2 217	3 409	3 811	4 283	3 931	5 047	25 089

Zdroj: informace TA ČR; vypracoval NKÚ.

Pozn.: Jako veřejný sektor byly označeny organizace s právní formou veřejná vysoká škola a veřejná výzkumná instituce. Ostatní zdroje financování jsou převážně ze soukromého sektoru.

4.6 V letech 2017 až 2023 bylo průměrně cca 70 % projektů TA ČR (5 948 z 8 609) realizováno ve spolupráci veřejného a soukromého sektoru, přičemž tyto projekty získaly průměrně 82 % celkové podpory TA ČR. V těchto ukazatelích nebyla zjištěna významná změna.

4.7 Naopak bylo zaznamenáno zvýšení průměrné intenzity podpory TA ČR a spolufinancování. Průměrná intenzita podpory se zvyšovala z 68 % (2 804 mil. Kč) v roce 2017 na 77 % (5 894 mil. Kč) v roce 2023, s průměrem 74 % za celé období. Míra spoluúčasti soukromého sektoru se naopak snižovala z 32 % (1 308 mil. Kč) v roce 2017 na 23 % (1 779 mil. Kč) v roce 2023, s průměrem 26 %.

4.8 Objem ostatních zdrojů financování, převážně ze soukromého sektoru, rostl pomaleji než podpora TA ČR, což je dáno i zvyšujícím se rozpočtem TA ČR na účelovou podporu v relativně krátkém období. Z tohoto pohledu se tedy finanční spolupráce soukromého a veřejného sektoru snižovala.

4.9 Přestože TA ČR nastavila podmínky pro podporu spolupráce se soukromým sektorem a většina podpořených projektů byla realizována, k posílení finanční spolupráce mezi TA ČR a soukromým sektorem nedošlo. Počet a objem podpory takovýchto projektů nevykazoval žádnou významnou změnu. Od roku 2017 rostla výše podpory TA ČR a snižovala se míra spoluúčasti soukromého sektoru.

C. Růst počtu aplikovaných výsledků, pokles počtu patentů

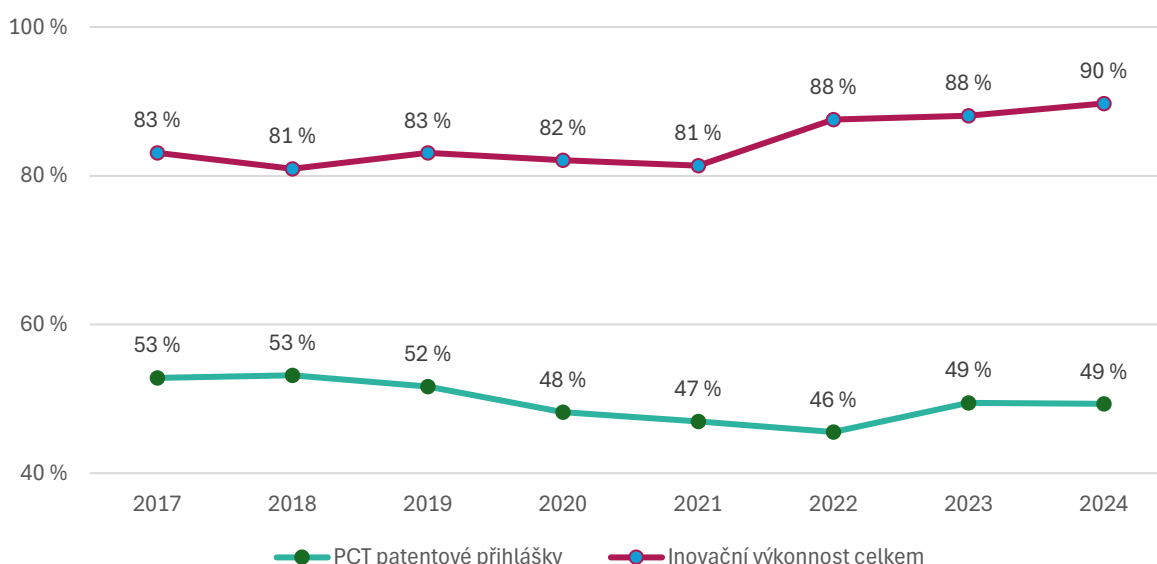
4.10 Základní analytický nástroj pro porovnávání inovační výkonnosti a celkové úrovně v oblasti VaVal evropských zemí představuje Evropskou komisi každoročně zveřejňovaný Evropský srovnávací přehled inovací (*European Innovation Scoreboard* – dále také „EIS“). Jedná se o statistický nástroj, který na základě tří desítek ukazatelů (32 za rok 2024), které představují podstatné aspekty inovačního procesu, umožňuje měřit, porovnávat a následně

vyhodnocovat inovační kapacitu národních inovačních systémů členských států Evropské unie a kapacity celoevropského inovačního systému. Shromážděná statistická data jsou využívána pro srovnávací hodnocení současné inovační výkonnosti a pro analýzu jejich krátkodobých vývojových trendů.

4.11 Česká republika se na základě výkonnosti inovačního systému dlouhodobě řadí do třetí ze čtyř kategorií a patří mezi tzv. mírné inovátory. Vývoj výkonnosti inovačního systému České republiky vztažený k výkonnosti inovačních systémů průměru 27 členských států Evropské unie (dále také „EU27“) zobrazuje následující graf č. 1. Součástí je rovněž porovnání patentové aktivity, jelikož patenty pomáhají chránit a komercializovat původní výsledky výzkumu, a jejich počet tak představuje jeden z klíčových ukazatelů úrovně aplikovaného výzkumu a inovací.

4.12 V roce 2017 dosahovala ČR v počtu PCT¹³ patentových přihlášek 52,8 % průměru EU27, a umístila se tak na 16. místě. V roce 2024 dosahovala ČR již jen 49,3 % průměru EU27 a umístila se až na 20. místě. V mezinárodním srovnání patentové aktivity se tak prohlubuje zaostávání ČR.

Graf č. 1: Výkonnost inovačního systému ČR a patentová aktivita v letech 2017–2024 vztažená k průměru EU27

Zdroj: *European Innovation Scoreboard 2024*; vypracoval NKÚ.

4.13 NKÚ prověřil, zda TA ČR zacílila podporu aplikovaného výzkumu zejména na tvorbu výsledků uplatnitelných v praxi, tzn. nastavení podmínek všech 14 programů, na které v kontrolovaném období 2021 až 2023 TA ČR vyplácela peněžní prostředky. V zadávacích dokumentacích 13 ze 14 programů TA ČR stanovila v rámci kritérií splnění cílů programu minimální počet aplikovaných výsledků programu. U osmi těchto programů TA ČR stanovila minimální počty i pro jednotlivé kategorie aplikovaných výsledků, jako jsou patenty, užité vzory apod.

4.14 TA ČR rovněž sleduje průběh a přínosy implementace výstupů a výsledků z podpořených projektů. Implementací se rozumí využití daného výstupu/výsledku nebo jejich skupiny v praxi, nikoli jen jejich nahlášení a akceptace v rejstříku informací o výsledcích (dále také „RIV“).

¹³ Patent Cooperation Treaty – Smlouva o patentové spolupráci, sdružující 158 členských států.

Příjemci jsou povinni nejpozději v závěrečné zprávě uvést implementační plán, a to buď pro každý výsledek zvlášť nebo pro skupinu výsledků, které mají implementaci společnou a tvoří logicky provázaný celek. Informace o naplňování implementačního plánu příjemce uvádí TA ČR v každoročních zprávách o implementaci.

4.15 V následující tabulce č. 4 je uveden vývoj počtu a druhů výsledků poskytovatele TA ČR od roku 2017. Tyto údaje vycházejí z obecné analýzy výsledků zveřejněné v informačním systému (dále také „IS“) VaVal, kde jsou od roku 2017 zpracovány statistiky jednotlivých výskytů výsledků dle roků sběru dat.¹⁴

Tabulka č. 4: Počet výsledků poskytovatele TA ČR v letech 2017 až 2023

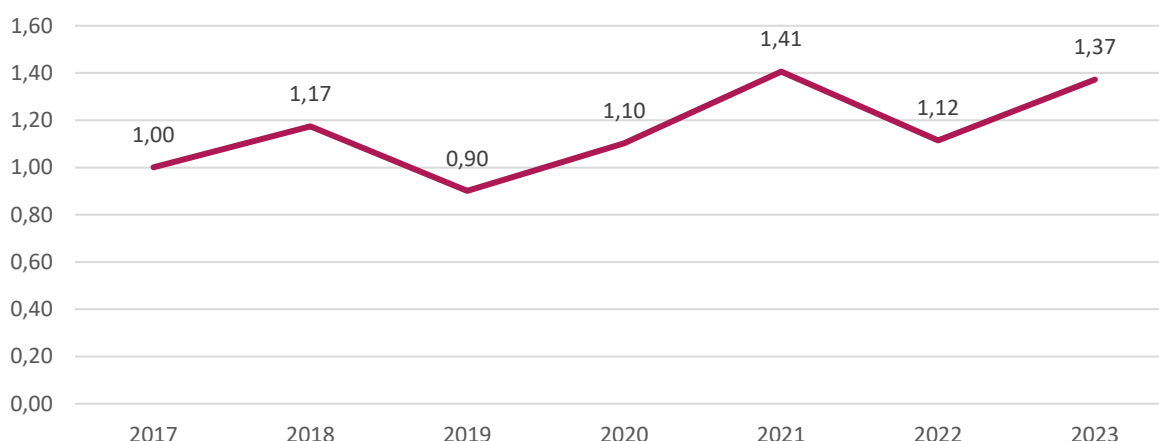
Druh výsledku	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	Celkem
Aplikované výsledky	1 723	1 861	1 195	1 769	2 057	1 821	2 250	12 676
Výsledky s právní ochranou (F)	300	288	218	288	336	232	302	1 964
Technicky realizované výsledky (G)	608	607	453	658	752	644	873	4 595
Poskytovatelem realizované výsledky (H)	25	21	11	11	10	20	21	119
Metodiky, léčebné a pam. postupy, spec. mapy (N)	290	342	91	150	239	251	229	1 592
Patent (P)	101	102	113	112	101	94	65	688
Software (R)	178	231	122	224	224	221	276	1 476
Specializovaná veřejná databáze (S)	0	0	0	0	0	4	3	7
Souhrnná a výzkumná zpráva s utajovanou informací (V)	57	66	57	138	156	173	182	829
Poloprovoz, ověřená technologie, odrůda, plemeno (Z)	164	204	130	188	239	182	299	1 406
Publikační výsledky	1 721	1 584	1 326	1 605	1 463	1 633	1 639	10 971
Odborná kniha (B)	18	24	7	17	49	54	54	223
Kapitola/y v odborné knize (C)	20	7	7	85	47	70	57	293
Stať ve sborníku (D)	955	887	712	892	554	475	479	4 954
Recenzovaný odborný článek (I)	728	666	600	611	813	1 034	1 049	5 501
Ostatní výsledky	748	845	723	1 137	974	960	1 172	6 559
Audiovizuální tvorba (A)	1	6	5	8	13	8	31	72
Uspořádání výstavy (E)	2	1	1	2	6	6	11	29
Uspořádání konference (M)	7	14	12	19	19	43	33	147
Ostatní výsledky (O)	727	810	680	1 045	875	791	963	5 891
Uspořádání workshopu (W)	11	14	25	63	61	112	134	420
Celkem	4 192	4 290	3 244	4 511	4 494	4 414	5 061	30 206

Zdroj: IS VaVal, RIV ke dni 17. 1. 2025; vypracoval NKÚ.

4.16 Z tabulky č. 4 je zřejmý rostoucí trend v počtu dosažených výsledků. V roce 2017 se jednalo o 4 192 výsledků a v roce 2023 o 5 061 výsledků, tj. o 20,7 % více. Tento celkový nárůst je způsoben zejména nárůstem počtu aplikovaných a ostatních výsledků. Oproti tomu počet publikačních výsledků se snížil. Naopak přes počáteční růst došlo od roku 2019 k poklesu u počtu patentů (101 v roce 2017, 113 v roce 2019 a 65 v roce 2023).

4.17 V grafu č. 2 je patrné, že se zlepšuje poměr aplikovaných výsledků vůči publikačním, který v roce 2017 činil 1,00 a v roce 2023 činil 1,37.

¹⁴ Sčítání jednotlivých typů výsledků slouží k hrubé základní orientaci.

Graf č. 2: Poměr aplikovaných výsledků vůči publikačním výsledkům TA ČR

Zdroj: vypracoval NKÚ.

4.18 Účelové výdaje TA ČR vzrostly v roce 2023 oproti roku 2017 na více než dvojnásobek (o 112 %). Počet výsledků rostl nižším tempem, v případě aplikovaných výsledků o 31 % a v případě všech výsledků o 21 %. Zvyšovala se tak průměrná cena jednoho výsledku, v případě aplikovaného výsledku o 62 % a v případě všech výsledků o 76 %. Na tuto skutečnost měl vliv mj. růst cenové hladiny v ČR a růst mezd.

Tabulka č. 5: Vývoj výdajů TA ČR a dosažených výsledků výzkumu v letech 2017 až 2023

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2017 vs. 2023
Účelové výdaje (v mld. Kč)	2,80	2,73	4,16	4,87	5,50	5,02	5,93	112 %
Počet aplikovaných výsledků	1 723	1 861	1 195	1 769	2 057	1 821	2 250	31 %
Počet všech výsledků	4 192	4 290	3 244	4 511	4 494	4 414	5 061	21 %

Zdroj: závěrečné účty TA ČR za roky 2017 až 2023, IS VaVal, obecná analýza výsledků (RIV) ke dni 17. 1. 2025; vypracoval NKÚ.

4.19 Srovnání všech poskytovatelů účelové podpory a výsledky, podíly na podpoře i výsledcích a zvláště patentů zobrazuje následující tabulka č. 6.

Tabulka č. 6: Srovnání podílu na výdajích státního rozpočtu na VaVal (účelové výdaje a zahraniční zdroje) a podílu na aplikovaných výsledcích v letech 2019 až 2023

Poskytovatel účelové podpory	Podpora v mil. Kč	Aplikované výsledky	Patenty	Podíl na podpoře v %	Podíl na aplikovaných výsledcích v %	Podíl na patentech v %
Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy	46 740,56	9 774	940	42,48	31,46	51,37
Technologická agentura České republiky	25 605,60	9 092	485	23,27	29,26	26,50
Ministerstvo průmyslu a obchodu	23 047,43	7 102	129	20,95	22,86	7,05
Ministerstvo zdravotnictví	5 347,46	392	123	4,86	1,26	6,72
Ministerstvo vnitra	3 029,21	1 110	41	2,75	3,57	2,24
Ministerstvo zemědělství	2 747,07	2 185	94	2,50	7,03	5,14
Ministerstvo kultury	2 050,51	1 253	14	1,86	4,03	0,77
Ministerstvo obrany	1 452,22	161	4	1,32	0,52	0,22
Celkem	110 020,05	31 069	1 830	100,00	100,00	100,00

Zdroj: Státní závěrečné účty za roky 2019 až 2023, IS VaVal, obecná analýza výsledků (RIV) ke dni 17. 1. 2025; vypracoval NKÚ.

4.20 Podíl TA ČR v rámci všech poskytovatelů účelové podpory VaVal na aplikovaných výsledcích i na počtu patentů převyšuje podíl TA ČR na poskytnuté podpoře.

4.21 TA ČR v zadávacích dokumentacích programů, příp. veřejných soutěží nastavila podmínky podporující tvorbu praktických výsledků, a zacílila tak podporu aplikovaného výzkumu zejména na tvorbu výsledků uplatnitelných v praxi. Počet aplikovaných výsledků v posledních letech rostl, ovšem s výjimkou patentů, kde naopak došlo k poklesu. Přitom právě patenty jsou klíčovým nástrojem k ochraně výsledků výzkumu a umožňují jejich zhodnocení. Česká republika dlouhodobě dosahuje v počtu patentových přihlášek poloviny průměru Evropské unie. TA ČR tak nedosáhla v oblasti patentů nejvýše možného rozsahu a přínosu, čímž je celková efektivnost podpory snižována.

D. Reforma systému VaVal přinesla pouze částečné zjednodušení

4.22 TA ČR byla založena v roce 2009 jako klíčový prvek reformy systému VaVal. Ustanovení TA ČR bylo jedním z implementačních kroků reformy, která měla za cíl zjednodušit státní podporu VaVal, která byla dříve roztříštěna mezi 22 poskytovatelů. V rámci reformy došlo k poklesu počtu rozpočtových kapitol, z nichž je VaVal podporován, na současných devět, z čehož je osm poskytovatelů aplikovaného výzkumu a jeden poskytovatel základního výzkumu.

4.23 Základní tři principy reformy⁵:

- a) co největší zjednodušení struktury systému státní podpory VaV, snížení počtu rozpočtových kapitol a snížení administrativní zátěže;
- b) podpora excelence a kvalitního VaVal a přenesení rozhodování o tom, jaké cesty k dosažení nejlepších výsledků zvolit, z ministerstev na organizace u institucionální podpory a na profesionální agentury GA ČR a TA ČR u účelové podpory;
- c) podpora vzájemné spolupráce výzkumných organizací a zejména jejich spolupráce s podniky ekonomickými nástroji – podmínkami pro poskytování podpory tak, aby krátkodobě i dlouhodobě vzrostly přínosy VaVal pro ekonomiku a společnost.

4.24 TA ČR funguje jako poskytovatel podpory aplikovaného výzkumu a realizuje nejen vlastní programy podpory, ale také administruje programy podpory jiným poskytovatelům (ministerstvům), např.:

- Ministerstvu dopravy (program *Doprava 2020+*, *Doprava 2030+*);
- Ministerstvu životního prostředí (program *Prostředí pro život* a *Prostředí pro život II*);
- Ministerstvu obrany (program PRODEF¹⁵);
- Ministerstvu průmyslu a obchodu (program *Trend*¹⁶).

4.25 Tyto programy jsou financovány z rozpočtu TA ČR a spravovány jejím personálem pomocí informačního systému ISTA (od roku 2025 SISTA). Odborný obsah a nastavení programů však zůstává v kompetenci příslušných ministerstev.

4.26 Informační systém SISTA, který TA ČR používá pro administraci projektů a programů VaVal, využívá pro správu veřejných soutěží aplikovaného výzkumu též Ministerstvo vnitra a Ministerstvo zemědělství. S těmito ministerstvy má TA ČR uzavřené smlouvy, kde je specifikován způsob spolupráce a jejich rozsah. Nový systém SISTA umožňuje sdílení modulů mezi státní správou

¹⁵ Od roku 2024.

¹⁶ Pro Ministerstvo průmyslu a obchodu administruje pouze jeden program z jeho celkových tří programů.

Tabulka č. 7: Počet programů u jednotlivých poskytovatelů

Poskytovatel	2023	2024
Grantová agentura České republiky	11	11
Ministerstvo kultury	1	1
Ministerstvo obrany	1	1
Ministerstvo průmyslu a obchodu	2	2
Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy	22	24
Ministerstvo vnitra	4	4
Ministerstvo zdravotnictví	2	2
Ministerstvo zemědělství	1	2
Technologická agentura České republiky	14	17
Počet poskytovatelů celkem	9	9
Počet programů celkem	58	64

Zdroj: IS VaVal; vypracoval NKÚ.

4.27 V roce 2024 bylo realizováno v ČR celkem 64 programů, 11 z nich v gesci GA ČR (základní výzkum). Zbylých 53 programů bylo určeno především pro aplikovaný a experimentální výzkum a z nich administrovala 17 programů TA ČR a 24 programů Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Zbylých šest poskytovatelů realizuje 12 programů.

4.28 V Analýze stavu VaVal v ČR a jejich srovnání se zahraničím v roce 2022 se uvádí: „Ministerstva mohou realizovat vlastní programy účelové podpory VaVal, nicméně tuto roli za ně může vykonávat TA ČR.“

4.29 TA ČR jako administrátor programů může plnit různé funkce, a to především implementační roli dle zákona o VaVal a dále dle dohody s daným resortem se může spolupodílet na přípravě programu, pomáhat s jeho hodnocením atd. Dále může zastávat roli poskytovatele informačního systému. Hloubka a intenzita spolupráce na přípravě a implementaci programu se pak řídí například usnesením vlády nebo dohodou, či smlouvou mezi TA ČR a partnerem. Nastavování priorit jednotlivých programů, podprogramů a konkrétních soutěží je v gesci příslušného resortu. Danému ministerstvu tak zůstane rozhodovací pravomoc o směřování programu, TA ČR zajistí administraci programu a jeho projektů. Konečné rozhodnutí o administraci resortních programů TA ČR však vždy náleží vládě ČR.

4.30 Cílem reformy VaVal bylo zefektivnit podporu VaVal a snížit roztržitost systému podpory českého výzkumu. TA ČR disponuje potřebným know-how a moderním informačním systémem, který umožňuje efektivní administraci programů a projektů. I přes dosažené pokroky však zůstává roztržitost systému státní podpory českého výzkumu problémem.

E. Nedostatečná spolupráce mezi agenturami

4.31 Spolupráce mezi GA ČR a TA ČR probíhala na různých úrovních. Jednalo se zejména o společnou komunikaci, výměnu relevantních informací, spolupráci v oblasti poradenství uchazečům apod. Obě agentury se dohodly na potřebě určit pravidla pro vzájemnou spolupráci v oblasti podpory projektů a návaznosti jednotlivých kroků inovačního procesu

a dne 10. 11. 2018 uzavřely memorandum o spolupráci. Zde stanovily následující cíle vzájemné spolupráce:

- a) Obě strany se zavazují k vzájemné spolupráci za účelem efektivního provázání systému podpory výzkumu, experimentálního vývoje a inovací a co nejvyššího využití potenciálu výstupů základního výzkumu pro aplikační účely.
- b) Obě strany se zavazují svojí spoluprací směřovat k synergickému postupu při podpoře projektů základního a aplikovaného výzkumu v rámci stávajících možností obou organizací.
- c) TA ČR se zavazuje poskytnout informace a metodickou pomoc řešitelům a řešitelkám projektů, které byly podpořeny GA ČR a které byly vyhodnoceny při ukončení jako kvalitní.
- d) GA ČR se zavazuje zprostředkovat svým žadatelům, žadatelkám, řešitelům a řešitelkám informace vycházející z předmětné spolupráce.

4.32 Zástupci obou agentur vytvořili pracovní skupinu, jejímž cílem je provázat systém podpory základního a aplikovaného výzkumu. Z jednání byly vytvořeny zápisy, a to ze sedmi schůzek. První jednání se uskutečnilo dne 10. 10. 2022 a poslední zaznamenané jednání se uskutečnilo dne 11. 12. 2023. Zástupci GA ČR a TA ČR diskutovali o podobě, možnostech a překážkách spolupráce obou agentur za účelem provázání systému podpory základního a aplikovaného výzkumu a zvýšení aplikovatelnosti výsledků dosažených z veřejných zdrojů, a to také výsledků základního výzkumu. Jedním z uvedených východisek byla rovněž i skutečnost, že vědci a výzkumníci dlouhodobě oslovovali GA ČR i TA ČR, zda existují možnosti, jak podporovat aktivity navazující na základní výzkum ve fázi aplikovaného výzkumu.

4.33 Projednávána byla možnost realizace společného programu obou agentur. Vývoj jednání nicméně dospěl k variantě posílení vzájemné spolupráce a podpory projektů základního výzkumu s aplikačním potenciálem v programech TA ČR. GA ČR by měla identifikovat kvalitní úspěšně ukončené projekty, u kterých se jejich řešitelé přihlásili k aplikačnímu potenciálu. TA ČR by měla tyto projekty v rámci hodnoticího procesu svých vybraných programů bonifikovat. Do doby ukončení kontrolní akce NKÚ nicméně tento systém nebyl zaveden do praxe. TA ČR tak dosud úspěšné řešitele projektů podpořených GA ČR s aplikačním potenciálem ve svých programech žádným způsobem nebonifikuje. TA ČR jako důvod uvedla nedostatek personálních kapacit a přechod na nový informační systém. Zároveň zde TA ČR uvedla, že obě agentury jednají o možnostech zvýhodnění vybraných projektů v soutěžích vyhlášených v roce 2025.

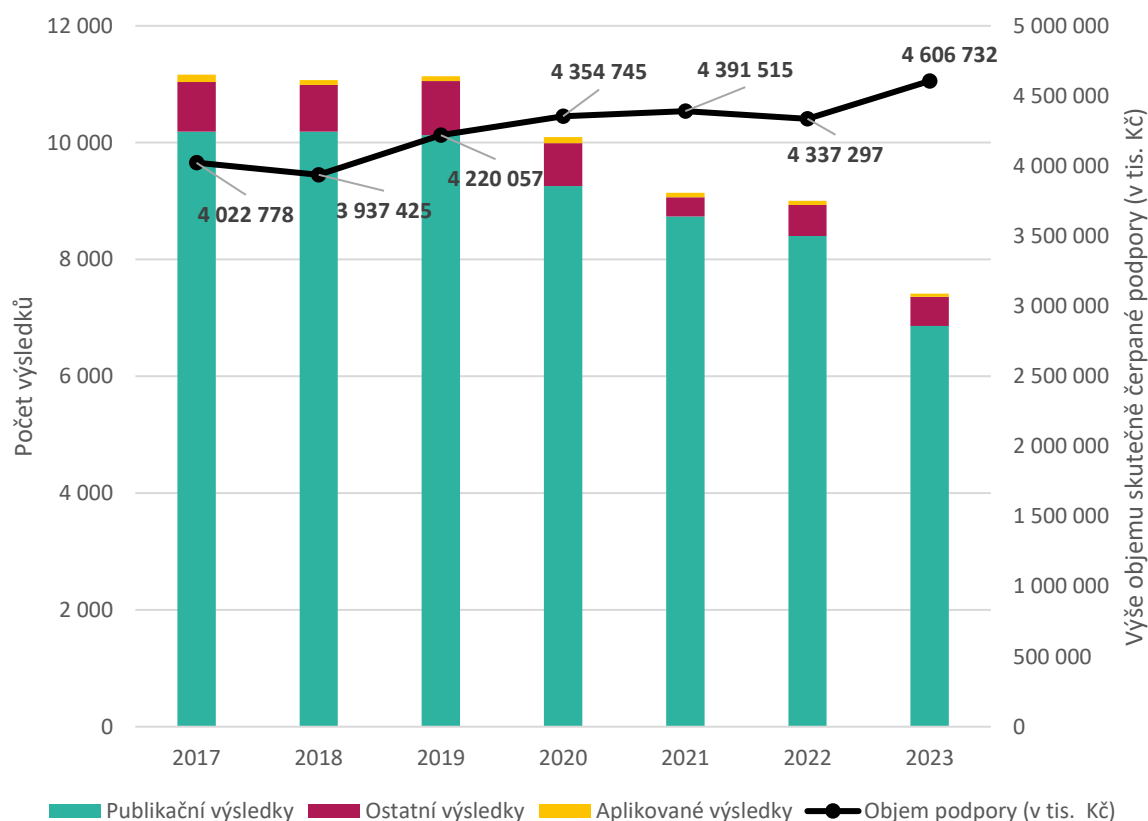
4.34 K vzájemné spolupráci agentur za účelem efektivního provázání systému podpory VaVal a co nejvyššího využití potenciálu výstupů základního výzkumu pro aplikační účely dosud nedošlo.

4.35 GA ČR se rozhodla zatím o částečné propojení základního a aplikovaného výzkumu prostřednictvím nové skupiny projektů s názvem **Proof of Concept** s cílem podpory proveditelnosti nápadů a konceptů, které již vznikly v rámci jiné skupiny projektů financované GA ČR. Doba realizace těchto projektů by byla mezi 12 až 18 měsíci, GA ČR předpokládá výdaje na tuto skupinu projektů v objemu cca 60 mil. Kč ročně. GA ČR se v této oblasti inspirovala také v zahraničí, kde jsou podobné granty běžné. Vypracovaný návrh nové skupiny projektů Proof of Concept zaslala GA ČR dne 6. 1. 2025 k projednání RVVI.

F. Kvalita základního výzkumu roste, ale pomalu

4.36 V letech 2018 až 2023 se peněžní prostředky přidělené ze státního rozpočtu na účelovou podporu GA ČR zvyšovaly, zatímco od roku 2019 klesal počet výsledků¹⁴ řešení projektů, především těch publikačních, což znázorňuje graf č. 3.

Graf č. 3: Výsledky řešení projektů a objem podpory všech skupin projektů GA ČR v letech 2017 až 2023

Zdroj: IS VaVal (RIV) ke dni 17. 1. 2025, závěrečný účet kapitoly 321 za roky 2017 až 2023; vypracoval NKÚ.

4.37 Od roku 2019 docházelo k poklesu celkového počtu publikačních výsledků nejen v rámci GA ČR, ale i v celém českém výzkumném prostředí. Na základě změny metodiky hodnocení programů účelové podpory výzkumu, vývoje a inovací (metodika 2017+) byl kladen větší důraz na publikování kvalitních výstupů ve vysoce impaktovaných časopisech¹⁷ namísto publikování většího množství méně kvalitních výstupů (tzv. „kafemlejek“).

4.38 Tento celkový trend byl způsoben také v důsledku nerovnoměrné rychlosti růstu rozpočtu GA ČR v porovnání s rostoucími náklady na jednotlivé projekty. Skutečně čerpané účelové peněžní prostředky vzrostly v letech 2019 až 2023 o cca 9,1 % (z 4 220 mil. Kč na 4 606 mil. Kč), přičemž průměrné náklady na jeden projekt na rok jeho řešení vzrostly zhruba o 32,6 % (z 2 006 tis. Kč na 2 661 tis. Kč). Na tuto skutečnost měl vliv mj. růst cenové hladiny v ČR, růst mezd apod.

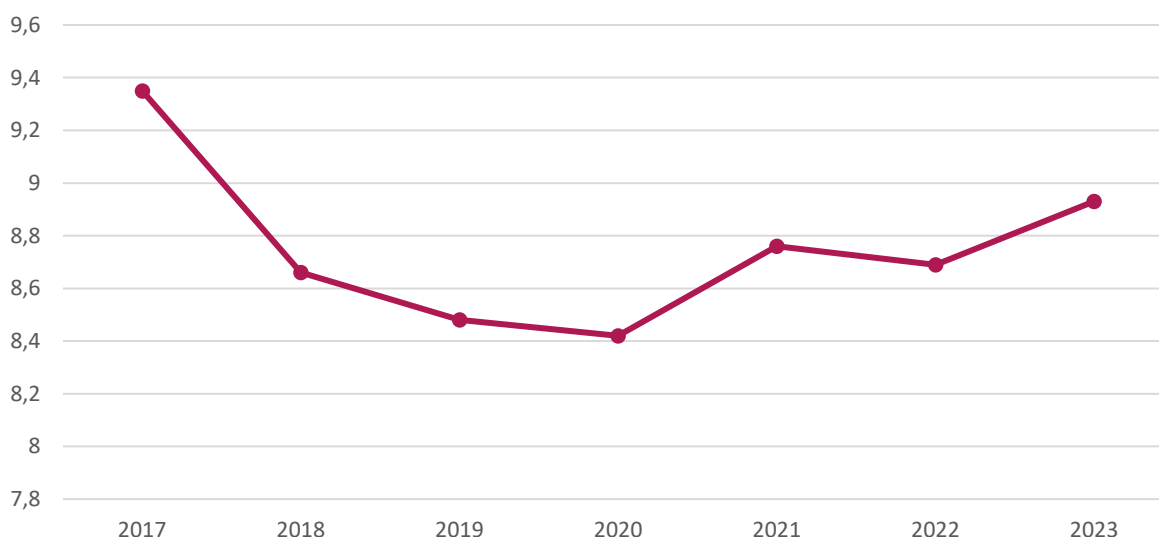
¹⁷ Vysoce impaktovaný časopis je odborný časopis, který má velký vědecký vliv, měřený tzv. impakt faktorem – tedy tím, jak často jsou články z něj citovány v jiných vědeckých pracích. Čím vyšší impakt faktor, tím prestižnější a významnější časopis ve svém oboru.

4.39 Dalším významným faktorem, který zapříčinil pokles počtu publikací, byl výrazný pokles počtu financovaných projektů GA ČR o 32 % (z 641 na 432). Průměrná úspěšnost vybraných projektů ve vztahu k počtu přijatých návrhů projektů se od roku 2019 snížila o devět procentních bodů (z 24 % na 15 %).

4.40 Neméně důležitým faktorem ovlivňujícím pokles publikačních výsledků byla i dlouhá doba uplatnění výsledků. Informační systém VaVal pracuje s obdobím sběru dat, nikoliv s rokem jejich uplatnění. Z toho důvodu nemusí přesně odrážet reálný časový vývoj produkce výsledků řešení projektů. Je zde nutné také zohlednit i to, že díky délce recenzního řízení a případným dalším publikačním edičním činnostem se výsledky do IS VaVal vkládají ještě i po skončení realizace projektu (nejčastěji v prvních dvou letech, nejdéle až pět let po jejich dokončení).

4.41 GA ČR sleduje kvalitu základního výzkumu měřenou především citovaností publikací. Grafy uvedené níže znázorňují vývoj podílu všech článků financovaných GA ČR, které se od roku 2017 do roku 2023 umístily v žebříčku 10 % a 1 % nejcitovanějších publikací na světě podle databáze InCites, která provádí celosvětové srovnání vědeckých publikací na základě jejich citačního impaktu.

Graf č. 4: Vývoj podílu článků projektů podporovaných GA ČR v top 10 % světově nejcitovanějších publikací v letech 2017 až 2023

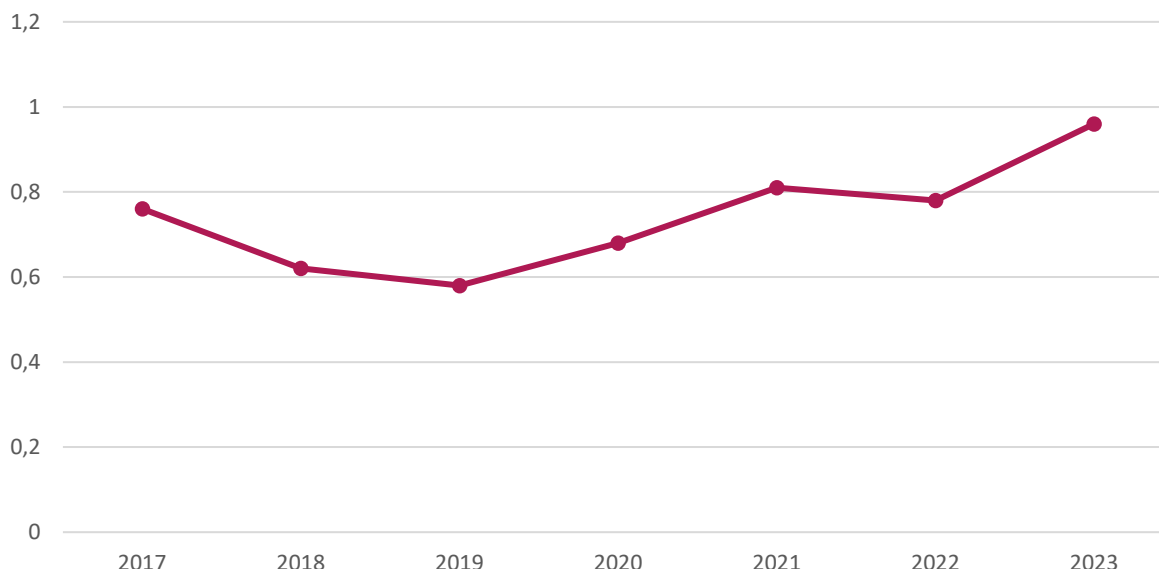

Zdroj: informace GA ČR; vypracoval NKÚ.

4.42 V letech 2017 až 2020 docházelo k mírnému poklesu podílu článků z projektů financovaných GA ČR umístěných mezi 10 % nejcitovanějších publikací na světě. Od roku 2020 tento podíl článků zaznamenal pozvolný nárůst, což je patrné z grafu č. 4, nicméně hodnot z roku 2017 zatím nedosáhl.

4.43 Podíl článků z projektů podpořených GA ČR v nejcitovanějším 1 % publikací na světě se od roku 2019 zlepšoval a blížil se svými hodnotami ke světovému průměru. V posledních letech tak docházelo k postupnému zlepšení viditelnosti a impaktu vědeckých výsledků financovaných GA ČR, což znázorňuje následující graf č. 5.

Graf č. 5: Vývoj podílu článků projektů podporovaných GA ČR v top 1 % světově nejcitovanějších publikacích v letech 2017 až 2023

Zdroj: informace GA ČR; vypracoval NKÚ.

4.44 Pro srovnání kvality základního výzkumu byl u indikátoru EIS relevantní zejména ukazatel tvorby a kvality publikací, jelikož publikační činnost je téměř výhradním výstupem základního výzkumu.

4.45 Tabulka č. 8 zobrazuje přehled a srovnání České republiky s průměrem 27 států Evropské unie v souhrnném ukazateli EIS a jeho sub-indexu, tj. ukazateli podílu 10 % světově nejcitovanějších publikací na celkovém počtu publikací.

Tabulka č. 8: Výkonnost inovačního systému ČR v porovnání s průměrem EU27 v letech 2017 až 2024

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Ukazatel EIS celkem								
Porovnání ČR s EU27	83,09 %	80,94 %	83,07 %	82,10 %	81,36 %	87,56 %	88,09 %	89,72 %
Podíl 10 % světově nejcitovanějších publikací na celkovém počtu publikací								
Porovnání ČR s EU27	42,19 %	37,49 %	40,19 %	39,92 %	42,07 %	43,19 %	44,75 %	49,76 %

Zdroj: European Innovation Scoreboard 2024; vypracoval NKÚ.

4.46 Cíle jednotlivých skupin projektů stanovila GA ČR v jejich dokumentacích, které schvalovala vláda ČR. Pravidla pro přípravu skupin projektů VaVal vycházela z dokumentu *Základní principy přípravy a hodnocení programů a skupin grantových projektů výzkumu, vývoje a inovací*¹⁸. Tento dokument stanovil, že pro jednotlivé cíle skupin projektů budou stanovena vhodná kritéria jejich splnění, tj. vhodné indikátory, pomocí nichž bude možné zhodnotit míru splnění cílů. Přiměřenou metodou měly být stanoveny i vstupní hodnoty všech navržených indikátorů, aby bylo možné posoudit dosažený efekt a dopady skupin projektů.

¹⁸ Usnesení vlády České republiky ze dne 13. května 2015 č. 351, k *Základním principům přípravy a hodnocení programů a skupin grantových projektů výzkumu, vývoje a inovací*.

4.47 Na základě zjištěných skutečností lze konstatovat, že poskytnutá podpora GA ČR přispívala v kontrolovaném období ke zlepšení postavení ČR v EIS a k většímu mezinárodnímu dopadu publikačních výstupů. Nicméně i tak ukazatel počtu publikací v top 10 % nejvíce citovaných publikací v porovnání se státy EU dosahoval necelé poloviny průměru států EU27.

4.48 GA ČR při tvorbě dokumentací skupin projektů přihlížela ke specifickým základního výzkumu a jeho podpory. Při stanovení cílů jednotlivých skupin projektů vycházela GA ČR především z analýzy současného stavu VaVal a identifikace problémů sledované problematiky. GA ČR definovala v dokumentacích skupin projektů tyto cíle obecně. Jako hlavní měřitelný ukazatel splnění cílů jednotlivých skupin projektů si GA ČR nastavila procentuální podíl úspěšně řešených projektů (tj. projektů klasifikovaných jako „splněno“). Pro každou skupinu projektů stanovila GA ČR jinou výši tohoto procentuálního podílu dle rizikové povahy. GA ČR si u každé skupiny projektů určila i další indikátory, kterými prováděla plošný monitoring této podpory (např. publikační a citační analýza, úspěšnost v mezinárodních soutěžích apod.). Hodnoty indikátorů GA ČR však nestanovila, což komplikuje vyhodnocování dosažených dopadů a posunu v dané problematice.

G. Odstranění nedostatků z předchozích kontrol NKÚ

4.49 Kontroly poskytování podpory na základní a aplikovaný výzkum prostřednictvím GA ČR a TA ČR realizoval NKÚ již v letech 2015 a 2016. Fungování a vývoj některých oblastí systému podpory VaVal těchto agentur je uveden v předchozích částech tohoto kontrolního závěru. V následující tabulce je uveden souhrnný přehled zjištění z předešlých kontrolních závěrů a porovnání se stavem zjištěným v rámci této kontrolní akce.

Tabulka č. 9: Přehled nedostatků zjištěných NKÚ v rámci KA č. 15/27 a KA č. 16/19 a stav plnění opatření přijatých TA ČR a GA ČR

Zjištění v rámci KA č. 15/27	Stav zjištěný v rámci KA č. 24/17	
Transparentnost výběru projektů – personální provázanost hodnotitelů a příjemců	Nedostatek odstraněn. TA ČR navýšila počty hodnotitelů v databázi, využívá zahraničních hodnotitelů a sofistikovaného přiřazování přes IT systém.	
Hodnoticí kritéria projektů v první veřejné soutěži programu ALFA nebyla jasně stanovena, lišila se od kritérií, kterými posuzovali hodnotitelé návrhy projektů.	Nedostatek odstraněn, TA ČR ve čtvrté veřejné soutěži programu <i>Théta</i> nastavila kritéria hodnocení návrhů projektů jednotně jak v zadávací dokumentaci, tak i u hodnotitelů.	
Zjištění v rámci KA č. 16/19	Stav zjištěný v rámci KA č. 24/17	
Chybějící vazba základního výzkumu na další fáze inovačního procesu – spolupráce TA ČR a GA ČR	TA ČR a GA ČR podepsaly memorandum o spolupráci, vytvořily pracovní skupinu GATA, ale realizace konkrétních plánů nezačala. GA ČR navrhla novou skupinu projektů Proof of Concept.	
Část podpory základního výzkumu nesměřovala cíleně do strategických oblastí.	Stav se nezměnil. Vznikla skupina projektů s pojmenováním „orientovaný základní výzkum“, v jejímž rámci nedošlo k vyhlášení veřejné soutěže. Nastavení této skupiny projektů ovšem neřeší dlouhodobou potřebu cílené orientace základního výzkumu.	
Transparentnost výběru projektů – změna podmínek již vyhlášené veřejné soutěže, prodlužování soutěžní lhůty	Nedostatek odstraněn. V zadávacích dokumentacích byla odstraněna možnost prodloužit soutěžní lhůtu.	

GA ČR nesledovala kvalitu dosahovaných výsledků za jednotlivé vědní obory ani souhrnně za poskytnutou podporu, a nemohla proto adekvátně vyhodnotit celkové dopady této podpory.	Nedostatek odstraněn. GA ČR sledovala a vyhodnocovala kvalitu výsledků za jednotlivé vědní obory i souhrnně za všechny podpořené projekty.	
Hodnoticí kritéria uvedená v zadávacích dokumentacích nebyla zcela totožná s kritérii, která hodnotili posuzovatelé v hodnoticích protokolech.	Nedostatek odstraněn. GA ČR sjednotila hodnoticí kritéria uvedená v zadávacích dokumentacích a hodnoticích protokolech.	
GA ČR vyplácela podporu na druhý a další roky řešení projektů vždy až po uzavření dodatku ke smlouvě o poskytnutí podpory na daný rok, což bylo administrativně náročné. Těmito dodatky přitom nebyly ve většině případů měněny již sjednané podmínky.	Nedostatek odstraněn. Uzavřené smlouvy s příjemci podpory obsahovaly rozpis peněžních prostředků na všechny roky řešení projektu. GA ČR vyhotovoval dodatky ke smlouvě již jen v případě podstatné změny v řešení projektu.	

Zdroj: KZ z kontrolní akce č. 15/27 a KZ z kontrolní akce č. 16/19; vypracoval NKÚ.

4.50 NKÚ shrnuje a vyhodnocuje, že TA ČR i GA ČR opatření k odstranění nedostatků v rámci transparentnosti výběru projektů a poskytování podpory splnily. Naopak nedostatky v oblasti cílené podpory orientovaného základního výzkumu a propojení základního výzkumu s dalšími fázemi inovačního procesu se dosud odstranit nepodařilo. Chybějící vazba základního výzkumu na další fáze inovačního procesu byla odstraněna formálně podepsáním memoranda o spolupráci. Na podporu orientovaného základního výzkumu nebylo v usnesení vlády nakonec žádné nápravné opatření.

Seznam zkratk

ČR	Česká republika
EIS	evropský srovnávací přehled inovací (<i>European Innovation Scoreboard</i>)
EU	Evropská unie
EU27	27 členských států Evropské unie
GA ČR	Grantová agentura České republiky
IS VaVal	informační systém výzkumu, vývoje a inovací
KA	kontrolní akce
KZ	kontrolní závěr
NKÚ	Nejvyšší kontrolní úřad
RIV	rejstřík informací o výsledcích
RVVI	Rada pro výzkum, vývoj a inovace
TA ČR	Technologická agentura České republiky
VaVal	výzkum, vývoj a inovace
zákon o VaVal	zákon č. 130/2002 Sb., o podpoře výzkumu, experimentálního vývoje a inovací z veřejných prostředků a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o podpoře výzkumu, experimentálního vývoje a inovací)